

Зевс та Афіна, зберігали дуже давні первісні риси, що пов'язані з культом тварин: перевтілення Зевса в бика, орла, лебедя; епітет Афіні – совочка. На ранньому етапі розвитку грецької релігії існувало багато місцевих богів, які вважалися покровителями певних родів та племен. Поступово образи цих богів зливаються, виділяються головні божества, що утворюють олімпійський пантеон. До часу створення гомерівських поем олімпійські боги вже представлялися в образах людей, їх життя мислилося як життя родової знаті. Зевс керував світом як головний базилій, радячись з іншими олімпійськими богами, але його думка була вирішальною. За зовнішністю олімпійські боги були схожі на аристократів. Так епоха оформлення олімпійської релігії відбилася на їхній уявній організації та на їхньому зовнішньому вигляді.

УТВОРЕННЯ ПОЛІСІВ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ І СОЦІАЛЬНА БОРОТЬБА В НИХ

Морозова В.В.

Науковий керівник – Яцюк М.В., канд. іст. наук, доцент

Суспільний розвиток Греції в VIII-VI ст. до н.е. був продовженням того процесу всезагального становлення раннього класового суспільства, який почався в кінці гомерівської епохи. Період VIII-VI ст. до н.е. за традицією часто називають архаїчним, тобто початковим, тому що до великих археологічних відкриттів, які почалися з останньої третини XIX ст. і продовжуються до цих пір, історію Давньої Греції зазвичай починали з VIII ст. до н.е. Однак цей термін може бути збережений і в наші дні, тому що саме в VIII-VI ст. до н.е. вперше відбувалося оформлення рабовласницького суспільства у тому найбільш чистому й найбільш яскраво вираженому його варіанті, який у науці отримав назву античного. У Греції знову почали виникати невеликі рабовласницькі держави, що представляли собою укріплені поселення, в яких жили колективи громадян-землевласників (найбагатші з них були і рабовласниками), які сумісно захищали свої інтереси, власність на земельні ділянки, розташовані навколо укріпленого поселення, та власність на рабів. Ці державні поселення отримали у греків назву полісів, тобто міст-держав. Натуральне господарство не створювало умов для великих державних об'єднань. Поступово посилюється майнове розділення всередині громадських колективів. Заможні землевласники заганяли у боргове рабство своїх боржників – бідних сусідів. Загострюються соціальні та політичні протиріччя між родовою аристократією, яка тепер перетворилася на правлячу групу заможних землевлас-

ників та рабовласників, і простим населенням – сільським та міським демосом.

Застосування залізних знарядь праці, які поширюються ще в гомерівську епоху, і на цій основі швидке зростання продуктивності праці в усіх галузях виробництва сприяли все більшій диференціації населення, розвитку ремесел і торгівлі, розвитку рабовласництва. Економічне і політичне панування родової аристократії, що перетворилася у найвищий прошарок пануючого класу рабовласників, почало гальмувати подальший соціальний і політичний розвиток, знать не допускала до управління не тільки землевласників, але й мешканців міста. Тим часом на власне міській території полісів розвивалися ремесла і торгівля. У міських жителів з'явилися нові, не пов'язані безпосередньо із сільським господарством джерела прибутку. Поступово виникає і посилюється торгово-ремісничий прошарок вільного міського населення, що економічно не залежний від аристократії і формально володіє політичними правами, оскільки всі вільні корінні мешканці поліса були його громадянами і членами народних зборів, що були успадковані з первісних часів. Тепер вони перетворилися у вищий орган державної влади рабовласницького поліса. Ті селяни, що не були обернені у боржників-рабів, також були членами народних зборів свого поліса. Весь цей вільний, простий народ, що мав політичні права, по-грецьки називався демосом. Практично він поділявся на сільський та міський демос. Інтереси двох демосів часто не співпадали, але в VII-VI ст. до нашої ери їх поєднувала сумісна боротьба проти економічного та політичного панування аристократії. З ростом економічної незалежності міського демосу останній почав активніше добиватися участі в управлінні полісом та обмеженні влади аристократії. Міський демос вимагав видання законів, що захищатимуть його майно та торгово-ремісницьку діяльність від зловживання аристократії. У зв'язку з морською торгівлею, що розвивалася, міський демос прагнув більш активної зовнішньої політики. Сільський демос прагнув більшої законодавчої підтримки що до боргової кабали і вимагав припинення загарбань земельних ділянок селян. Процес соціально-економічного розвитку торкнувся і самої родової аристократії, у межах якої також відбувалася майнова диференціація. Частина аристократії, особливо з числа обіднілих, сама зайнялася організацією майстерень та торгівлею. Інтереси цих аристократів зблизилися з інтересами верхніх прошарків міського демосу.

Правляча землевласницька група родової аристократії була проти проведення реформ та змін. Тому міський і сільський демос в VII-VI ст. до н.е. почав рішучу боротьбу за реформи. У більшості торгово-ремісничих полісів влада родової аристократії була звалена і перейшла

до рук правителів-тиранів – ставлеників демосу (поняття “тиран” вархаїчний період історії Греції негативного змісту не мало). Так виникла у VII-VI ст. до н.е. у ряді економічнорозвинутих полісів нова форма державної влади, що відома в науці під назвою старшої, або ранньої, тиранії. Тиранами у більшості були вихідці з тієї групи аристократії, яка приєдналася до вищих прошарків демосу. Вони проводили енергійну політику обмеження прав старої родової аристократії, конфіскували частину її земель, знищували найбільш активних прихильників старого порядку. Але тирані, будучи вихідцями з аристократичних родів, часто вели непослідовну політику, тим самим настроюючи проти себе демос, який їх висунув. При всіх недоліках тиранії це була прогресивна на той час влада. Та обставина, що на чолі повстанців із демосу були вихідці з аристократії, пояснюється тим, що на початку вони мали більше досвіду в державній діяльності, ніж корінні представники демосу. Старші, або ранні, тиранії були короткочасними. Зруйнувавши владу аристократії і відкривши простір для діяльності демосу, тирані надалі були вже непотрібними. За часів тиранії зростали та набиралися політичного досвіду політики, що більш послідовно відстоювали інтереси демосу. Тому знов вибухали повстання, тепер уже проти тиранії.

ПРЕСА ХАРКОВА НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Лузганова А.А

Науковий керівник – Лисенко М.С., канд. іст. наук, доцент

Термін «українська преса», як правило, вживається для означення періодичних видань (вони можуть бути як україномовними, так і іншомовними), що виходять на власне українських землях чи в місцях компактного мешкання українських емігрантів й які висвітлюють найрізноманітніші проблеми життя українців.

До початку Першої російської революції преса існувала по 13 містах регіону. У Харкові, Катеринославі, Чернігові, Полтаві, Ніжині, Кременчуці, Лохвиці, Хоролі, Слов'янську, Верхньодніпровську, Новомосковську, Луганську, Олешках видавалися 21 газета та 57 журналів, переважна більшість з яких виникли ще у XIX ст. Справжній газетно-журнальний «бум» припадає на 1906–1907 рр. Найважливішим центром місцевої періодики був Харків. У місті в 1901–1916 рр. видавалися 187 видань, зокрема, 60 газет та 127 журналів, відповідно 23% та 54% їх зальної кількості в регіоні. Інші міста суттєво відставали від лідируючої трійки.